

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет природничих наук

Кафедра лісового та аграрного менеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Наближене до природи лісівництво

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма Лісове господарство

Спеціальність Н4 Лісове господарство

шифр і назва

Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та
ветеринарна медицина

шифр і назва

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 10 від 25 червня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Наближене до природи лісівництво
Викладач (-і)	Заїка Володимир Костянтинович
Контактний телефон викладача	067-148-0-626
Е-mail викладача	volodymyr.zaika@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	<u>3</u> кредити Є КТС, <u>90</u> год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Консультування проводиться за розкладом консультацій викладача, який розміщений на інформаційному стенді кафедри
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Наближене до природи лісівництво – система організації і ведення лісового господарства, за якої досягається безперервне відновлення і формування максимально подібних за структурою і за генезисом лісостанів, близьких до природних. Для наближеного до природи ведення лісового господарства визначальними є такі принципи: безперервне існування лісового покриву; збереження біотичного різноманіття; відтворення структури природних різновікових лісів; постійне підтримання стійкості деревостанів; вирубування деревини в обсязі не більше від річного приросту; постійна стабільність водоохоронних, захисних, кліматорегулятивних, санітарногігієнічних, оздоровчих та інших корисних властивостей лісів; збереження ґрунтового покриву; природоохоронні технології заготівлі деревини. Наближене до природи лісівництво максимально враховує екологічні умови місцезростання і генезу природних лісових біогеоценозів. На підставі моделювання природних процесів воно передбачає проведення такої системи заходів, яка посилює стійкість деревостанів та їх багатофункціональну роль за мінімально доцільного і необхідного втручання в життя лісу. Технологія створення і формування лісостанів базується на вирощуванні цільових насаджень залежно від мети господарювання, кліматичних і ґрунтово-гідрологічних умов, біології і екології порід. При цьому застосовують різні, але якомога ближчі до природного лісу, індивідуальні і диференційовані підходи до планування ведення лісового господарства в різних умовах. Ці принципи можуть бути реалізовані на практиці за відповідної системи господарювання, насамперед – вибіркової. Наближене до природи лісівництво потребує застосування такої технології і техніки заготівлі, яка має зберігати природне поновлення і спричиняти якнайменші пошкодження дерев, що залишаються; наявність або створення оптимальної	

мережі лісових доріг; реалізація економічної рентабельності багатоцільового використання лісу (рекреація, туризм, водоохоронно-захисні та кліматорегулювальні функції, збереження тваринного світу, естетична і соціальна роль тощо). Вибір альтернативної системи господарювання повинен бути заснований на розумінні вибагливості видів рослинного і тваринного світу до умов середовища, природного потенціалу ділянки, ґрунтово-гідрологічних і кліматичних умов.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів компетентностей як цілісної системи знань, умінь, навичок і цінностей (поведінкових установок), необхідних для здійснення професійної діяльності в умовах реалізації концепції сталого розвитку при якому ліс використовується без надуживання, зберігаючи його цілісність і самовідновлюваність. Управління лісами і їх використання проводиться з такою інтенсивністю, яка забезпечує збереження природного біорізноманіття, високу життєздатність, продуктивність, здатність до відновлення; можливість виконувати лісом зараз і в майбутньому екологічні, економічні і соціальні функції на місцевому, національному і глобальному рівнях.

Основними цілями вивчення дисципліни є формування необхідних теоретичних, практичних та методологічних знань про:

- концепцію наближеного лісівництва;
- механізми і принципи наближеного до природи господарювання;
- підходи поступового і планомірного переходу від суцільно-лісосічних способів рубок до раціонального поєднання вибіркового і поступових способів рубок і переходом у майбутньому переважно до вибіркової, наближеної до природи системи ведення лісового господарства;
- технологію переформування одновікових деревостанів у різновікові, зазвичай мішані з горизонтально і вертикально зімкнутою структурою на основі природного поновлення.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 4. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 5. Здатність розробляти проекти та управляти ними.
- ЗК 6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК 7. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1. Здатність критично осмислювати проблеми лісового господарства й дотичні міждисциплінарні проблеми та приймати ефективні рішення щодо їх вирішення.

СК 3. Здатність оцінювати регіональні особливості природно-кліматичних умов для організації ефективного лісового господарства, виконання лісами різнопланових функцій та збільшення площ лісів.

Результати навчання.

РН 1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові

здобутки у сфері лісового господарства та є основою для оригінального мислення, забезпечення сталого розвитку та проведення досліджень.

РН 3. Приймати ефективні рішення з питань лісового господарства, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати його розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень.

РН 7. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері лісового господарства з урахуванням доступних ресурсів та ризиків, а також економічних, правових та екологічних аспектів.

РН 9. Визначати критерії ефективності та обирати оптимальну стратегію ведення лісового господарства залежно від зовнішніх та внутрішніх умов;

РН 12. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань та створення нових технологій й продуктів лісового та мисливського господарства та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	18
Практичні	12
Самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
Перший	Н4 Лісове господарство	Перший	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість год.		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота .
Тема 1. Багатофункціональне лісове господарство	2	1	5
Тема 2. Праліс як взірець наближеного до природи лісівництва	2	1	5
Тема 3. Лісосічне господарство	2	1	5
Тема 4. Поступові рубки головного користування	2	1	5
Тема 5. Вибіркові рубки головного користування	2	1	5
Тема 6. Принципи наближеного до природи лісівництва	2	1	10
Тема 7. Підходи до наближеного до природи	2	2	5

лісівництва в лісах			
Тема 8. Переформування деревостанів різних класів віку на наближений до природного (вибірковий) ліс	2	2	10
Тема 9. Ефективність наближеного до природи лісівництва.....	2	2	10
ЗАГАЛЬНА:	18	12	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Поточний контроль – до 40 балів за семестр; контроль самостійної роботи – до 10 балів за семестр; екзаменаційний контроль – до 50 балів. Сумарний підсумковий контроль – до 100 балів (сума балів за поточний, самостійної роботи та екзаменаційний контроль). Шкала оцінювання: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач освіти вважається допущеним до семестрового екзаменаційного контролю за умови виконання усіх видів робіт, передбачені силабусом навчальної дисципліни і в процесі поточного контролю набрав не менше 25 балів.
Підсумковий контроль	Підсумковий екзаменаційний контроль здійснюється у письмовій формі. Екзаменаційний білет включає п'ять питань кожне з яких оцінюється до 10-ти балів, а за екзамен виставляється сумарна кількість балів.

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність дотримується при вивченні дисципліни. Зокрема не допускається списування під час проведення поточних та підсумкових контрольних заходів, самостійного виконання навчальних завдань (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей). Вимагається застосовування посилань на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Відвідування занять є обов'язковим. Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю, а з іншої причини – у вигляді співбесіди. Пропущені практичні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні негативні оцінки, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття, до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп. У випадку пропуску більше 50 % часу аудиторного навантаження студент не допускається до іспиту.

Неформальна освіта. Питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті регулюється «ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів

навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>). Процедура перезарахування здійснюється при співпадінні назви неформальної активності з назвою освітнього компоненту та кількістю кредитів. Для перезарахування кредитів неформальної освіти створюється комісія для прийняття рішення. Результати навчання, які отримані у неформальній освіті, враховуються при оцінюванні самостійної Роботи студентів з відповідних дисциплін.

8. Рекомендована література

Основна література

1. Криницький Г.Т., Чернявський М.В., Дербаль Ю.Ю. та ін. (2014). Наближене до природи та багатофункціональне ведення лісового господарства в Карпатському регіоні України та Словаччини : *посібник*; за ред. Г.Т. Криницького, М.В. Чернявського. Ужгород: ПП "Коло". 278 с.
2. «Концептуальні засади наближеного до природи лісівництва». Затвердж. ДКЛГУ України 20.12.2010 р. [*Електронний ресурс*]. – Режим доступу : zakgromrada.org.ua/materials/forza/2.pdf
3. Криницький Г.Т., Лавний В.В., Целень Я.П. (2012). Вибіркова система господарювання – теорії, практика і перспектива для України. *Науковий вісник НУБіП України. Серія.: Лісівництво і декоративне садівництво*. 171(3). 38-48. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_lis_2012_171\(3\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_lis_2012_171(3)_7)
4. Стойко С.М. (2005). Еколого-економічні принципи оптимізації трансформованих лісів України на засадах наближеного до природного лісівництва. *Науковий вісник НЛТУ України*. 15(6). 78–86.
5. Стойко С.М. (2006). Екологічні засади формування в Україні лісів, наближених за ценотичною і віковою структурою до природних фітоценозів "Лісівництво України в контексті світових тенденцій розвитку лісового господарства". *Міжвідомчий науково-технічний збірник НЛТУ України*. 30. 160–167.
6. Чернявський М.В., Швіттер Р., Ковалишин Р.В. та ін. (2006). Наближене до природи лісівництво в Українських Карпатах. Львів: "Піраміда". 88 с.
7. Чернявський М.В. (2008). Наближене до природи ведення лісового господарства в Україні. *Лісовий і мисливський журнал*. 1. 14-17.
8. Чернявський М.В., Криницький Г.Т., Парпан В.І. (2011). Наближене до природи ведення лісового господарства в Україні. *Наукові праці Лісівничої академії наук України*. 9. 29-35. Режим доступу: <http://fasu.nltu.edu.ua/index.php/nplanu/article/view/362/278>
9. Чернявський М.В. Криницький Г.Т., Парпан В.І., Ведмідь М.М., Тарасенко В.О. (2012). Концептуальні засади наближеного до природи лісівництва. *Наукові праці Лісівничої академії наук України*. 10. 43-47. Режим доступу: <http://fasu.nltu.edu.ua/index.php/nplanu/article/view/437/349>

Методичне забезпечення

1. Правила відтворення лісів. (2007). Київ: КМ України. 6 с.

2. Правила рубок головного користування в лісах України (1995). Київ: КМ України. 12 с.
3. Правила поліпшення якісного складу, формування і оздоровлення лісів. (2007). Київ: КМ України. 8 с.
4. Санітарні правила в лісах України (1995). Київ: КМ України. 19 с.
5. Чернявський М.В., Коржов В.П., Угрин А.І. та ін. (2004). Настанови з проведення робіт по переформуванню одновікових однопородних деревостанів. Ужгород. 16 с.

Інформаційні ресурси

Державне агентство лісових ресурсів України. – [Електронний ресурс].

Доступний з <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/index>

2. ДСТУ 3404-96 Лісівництво. Терміни та визначення.
<https://www.twirpx.com/file/593498/>

Викладач Заїка В.К.,
професор